

Svar från: "Georg Sterzel" georg.sterzel@telia.com 2003-03-30

Hej Lina!

Det här är inte så alldeles enkelt att svara på, men jag gör ett försök. Jag har studerat några av pojkarnas instruktionsböcker sedan 1914 och även letat i flickornas motsvarande bok från 1924. Dessutom tog jag mig en titt i pojkförbundets stadgar och bestämmelser från 1929 samt en liten bok om flickscoutförbundets historia. Självt har jag varit aktiv scout sedan 1941, så för de senaste 60 åren litar jag mest på mitt minne och även på sådant jag läst mig till när jag ordnat upp förbundsarkiven.

Flickorna skrev från början ingenting alls i sin instruktionsbok. Så småningom kom särskilda dräktbestämmelser som talade om blå dräkt, men då är vi längre fram i tiden. Från allra äldsta tiden kan se att de första flickscouterna i Stockholm (1911) hade blusar av ljusblått sjukskötersketyg. När Sveriges Flickors Scoutförbund sedan bildades 1913 antecknades till protokollet att "en gemensam dräkt är önskvärd. Blus till modellen lika och helst mörkblå."

Pojkarna hade klara bestämmelser redan från början. 1914 gav man ganska detaljerade föreskrifter om utseendet, men när det gällde färgen överlämnade man åt kårerna att bestämma den själv, dock med begränsningen att man ansåg att enhet borde råda inom samma kår. Dessutom reserverade man den grå färgen åt KFUM.

1918 var man lika detaljerad rörande utseendet men sade om färgen bara att KFUM hade ensamrätt på grå färg. Emellertid hade nu tillkommit bestämmelser rörande sjöscoutdräkten. Den skulle vara av mörkblått tyg.

1929 föreskrevs i pojkförbundets stadgar och bestämmelser att scoutblusen skulle vara blå. Detsamma angavs i 1936 års scouthandbok, varvid tillfogades reservationen att KFUM-scouternas var grå.

Generellt kan konstateras att pojkscouternas dräkter från början var antingen kakifärgade eller blå. Denna ordning bestod till slutet av 1920-talet. Vid den tiden hade en viss Adolf Hitler börjat larva i Tyskland och skapa sin egen, nazistiska ungdomsorganisation Hitlerjugend. Han fann det tydligen praktiskt och bra att hämta vissa drag från scoutrörelsen och kopierade därför till stora delar scouternas kakidräkt. Detta torde ha varit skälet till att Sveriges Scoutförbund gjorde rent hus med de kakifärgade skjortorna och föreskrev den blå färgen som enda alternativ för förbundets pojkar.

Varför just blå färg? Det finns inget entydigt svar på detta. Jag har dock själv alltid hört två skäl. Det första handlade om kostnader. Man ville skapa en enkel och billig dräkt som samtidigt var slitstark. Man kopierade därför kropparbetarnas blå skjortor och lät tillverka dem i samma kraftiga tyg. Det andra skälet handlade om social jämlikhet. Man ville ha en dräkt som var lika för alla och som alla skulle ha råd att skaffa. Ingen skulle vara finare än någon annan. Arbetarblusen var då även från detta perspektiv en bra lösning. I scouthandboken 1929 pläderas sålunda uttryckligen för det lämpliga i att anskaffa en scoutdräkt: "Alla scouter bliva därigenom till det yttre lika lottade; man kan på scoutdräkten endast se hur duktig scoutbäranden är och icke hur många kronor han har i sin portmonnä." Och i scoutledarhandboken (1948 s. 63) kan följande läsas: BP förstod att "om pojkar var klädda lika, såväl fattiga som rika, skulle man ha kommit ett stort steg närmare broderskapets förverkligande. Scoutdräkten - - - är ett

uttryck för den sanna demokratin - skillnaden mellan direktörens och fabriksarbetarens son plånas ut. Dessutom är den en praktisk och relativt billig arbetsdräkt."

Från 1950-talet erinrar jag mig en stor debatt på pojkförbundets årsstämma, föranledd av att starka krafter ville ta bort den blå dräkten och – efter internationellt mönster? - ersätta den med en kakidräkt. Man kom så långt att man skapade en seniorscoutdräkt med kakiskjorta och brun slips för pojkarna och en motsvarande ledarskjorta med grön slips. Men den blev mest en parentes i historien. Den gamla blå scoutskjortan ansågs alltför praktisk för att kunna undvaras. Den trängde därför snart ut kakiskjortorna som i sin dåvarande utformning knappast var lämpade för rejält utomhusliv, även om vissa försök gjordes med att använda dem på några seniorscoutevenemang ute.

Mot slutet av 1960-talet genomfördes Svenska Scoutförbundet en stor revision av hela scoutprogrammet, som moderniserades kraftigt och gjordes enhetligt för flickor och pojkar. Knappt tio år hade gått sedan de gamla flick- och pojkförbunden slogs ihop till ett gemensamt förbund. Det gällde nu att smälta samman två kulturer och utforma det nya på ett sådant sätt att ingendera sidan kände sig överkörd av den andra. En del i detta var skapandet av en ny scoutdräkt, i allt väsentligt gemensam för flickor och pojkar. Resultatet blev den skjorta/blus som vi har än idag, även om tygkvalitén ändrats några gånger under de gångna dryga 30 åren. Man plockade nu bort den gamla blåtwillsskjortan och ersatte den med en ny i betydligt tunnare och mindre slitstarkt tyg. Man var ense om att behålla den blå färgen. Men (och detta är min högst privata gissning) för att ingen skulle få för sig att man tog över den nyans som tidigare använts av endera könet, så valde man en helt ny, något ljusare "mellanblå" nyans på den nya skjortan, samtidigt som seniorscouter och ledare under några år fick ha en ljusblå skjorta. Den senare försvann dock ganska snart.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den blå färgen funnits med från den svenska scoutrelsens barndom. Den vilar alltså på mycket starka traditioner, även om det säkerligen är få i dagens aktiva generation som är medvetna om detta. Några djupa, ideellt präglade överväganden ligger knappast bakom färgvalet, fränsett det sena 1920-talets ambition att göra en tydlig skillnad mellan scouter och naziungdom. Kanske kan vissa ideella överväganden även sägas ligga bakom valet av den blå färgen med hänsyn till önskan att skapa social jämlikhet, i vart fall så länge den fanns en likhet mellan scoutskjortan och den klassiska grovarbetarblusen.

Det finns säkert någon som känner till dessa saker bättre än jag, men jag kan för dagen inte komma på någon. För säkerhets skull skickar jag dock kopia av detta svar till mina kamrater i arkiv- och museistyrelsen samt till Kerstin Nordström på förbundskansliet. Kanske någon av dem har något ytterligare att tillföra.

Vänliga scouthälsningar!

Georg Sterzel

Tillägg från: "Ingrid Wahlman" ingridwa@tiscali.se den 4 april 2003 23:57

Hej!

Jag fick en kopia av Georgs svar till dig om scoutskjortans färg. Jag har letat lite bland flickornas bestämmelser och det är väl inte så mycket att tillägga. 1923 trycktes "Uniformsreglemente för Sveriges Flickors Scoutförbund". Som inledning står: "Scouternas uniform är en arbetsdräkt av fastställd modell. Den skall bäras vid övningar inomhus och utomhus, under scoutarbete samt vid erinran och andra högtidligheter inom scouten. ---Scoutdräkten består av ...blå scoutblus; skjortmodell

Även i 1929 års uniformsreglemente står endast att scoutdräkten består av mörkblå blus och kjol eller klänning. Där står också att "blus och klänning äro av mörkblå twills (bomullscheviot) sydda i skjortblus-fason...."

Ingenstans står något om varför färgen är blå, men jag är ganska säker på att det är som Georg skriver att det skulle vara enkelt och billigt och praktiskt. Kakifärg tror jag aldrig att SFS hade.

Med scouthälsningar
Ingrid Wahlman

Korrespondens med Kurt Wahlund 1 juni 2005

Tack för brev med knepiga funderingar. Det där med färgen på scoutdräkten är verkligen inte lätt. Jag har nog inte mycket mer att bidra med än vad som står att läsa i 1914 års instruktionsbok (som Du väl har i museet). Där noteras på sidan 32 att "Åt kårerna lämnas frihet att bestämma färgen å dräkten. Dock bör enhet råda inom samma kår. K.F.U.M:s scoutförbund är förbehållet den grå dräkten." Längre ned på samma sida står sedan att "Dräkten består av blå eller brun blus - - -".

Vid en genomgång av de två första årgångarna av förbundsprotokollen hittar jag ingenting om scoutdräktens närmare utseende. Dock framgår av protokollet från novembersammanträdet 1913 att högkvarteret godkände instruktionsbokens innehåll. Häri bör rimligen ha ingått de citerade uttalandena ovan.

Vilken ordning som rådde i Stockholm blir jag inte klok på. Stockholms scoutkårs båda första årsböcker (1912 och 1913-14) ger i vart fall inga klara besked. Intressant är dock att fram-pärmen på den senare pryds av en färgbild med två scouter, en i brun och en i blå skjorta! Detta trots instruktionsbokens uttalande ovan att enhet bör råda inom samma kår!

Men Sven Jansson är nog inte alldeles galet ute i alla fall. Enligt Elis Anderssons biografi över honom (Ungdomens man, 1938) s. 76 fastställde man den 4 april 1910 i Göteborg "den blå scoutblusen"!

Hjärtliga hälsningar!

Georg